

45 NĂM HỢP TÁC QUỐC TẾ VỀ NGHIÊN CỨU LỊCH SỬ ĐẢNG

THS NGUYỄN XUÂN ỚT *

Một trong những đóng góp quan trọng vào thành tích to lớn về nghiên cứu khoa học của Viện lịch sử Đảng trong 45 năm qua là kết quả của sự hợp tác quốc tế về nhiều mặt trong nghiên cứu và biên soạn lịch sử ĐCS và lịch sử quan hệ giữa ĐCS Việt Nam với các đảng anh em. Tuy phạm vi và mức độ hợp tác chưa nhiều nhưng cũng đã đem lại những kết quả đáng ghi nhận và để lại những kinh nghiệm quý.

Lịch sử ra đời và phát triển của các ĐCS gắn liền với phong trào cộng sản và công nhân quốc tế, gắn liền với hệ thống XHCN, phong trào đấu tranh giải phóng dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội. Sự ảnh hưởng và tác động qua lại đó đòi hỏi các cơ quan nghiên cứu khoa học của các ĐCS phải có sự hợp tác chặt chẽ trong nghiên cứu LSD và phong trào công nhân mỗi nước. Những năm trước đây, sự hợp tác quốc tế đó đã có những bước phát triển tốt. Nhiều công trình khoa học lớn về LSD, lịch sử phong trào công nhân... đã ra đời, đáp ứng yêu cầu chính trị và tư tưởng của Đảng ta và các đảng anh em.

Đảng ta đã sớm nhận thấy vai trò quan trọng của sự hợp tác đó. Ngay từ khi được thành lập, Ban nghiên cứu LSD Trung ương đã được Bộ

chính trị Trung ương ĐCS Việt Nam giao nhiệm vụ nghiên cứu lịch sử phong trào cộng sản và công nhân quốc tế khi được các đảng anh em phân công. Chúng ta đã tham gia vào quá trình hợp tác đó theo khả năng của mình với nhiều hình thức khác nhau.

Trong những năm trước đây, Ban nghiên cứu LSD Trung ương và sau này là Viện lịch sử Đảng đã tiến hành hợp tác với các đảng anh em dưới những hình thức chủ yếu sau đây:

1. Trao đổi kinh nghiệm, phương pháp nghiên cứu, tư liệu và thông tin

Đây là hình thức phổ biến nhất. Với hình thức này, Viện lịch sử Đảng có quan hệ với tất cả các cơ quan nghiên cứu khoa học của các đảng anh em trong hệ thống XHCN, bao gồm: Liên Xô, Trung Quốc, Triều Tiên, Ba Lan, Hungari, Rumani, Bungari, Anbani, Cuba, Tiệp khắc, Cộng hoà dân chủ Đức và các nước Lào, Campuchia. Thông qua Hội nghị Viện trưởng các Viện nghiên cứu Chủ nghĩa Mác - Lênin, Viện lịch sử Đảng và Lịch sử phong trào công nhân, họp 2 năm một lần; hoặc bằng hình thức hợp tác song phương hoặc đa phương. Nhiều vấn đề về kinh nghiệm, phương pháp nghiên cứu được đưa ra thảo luận và trao đổi; nhiều tư liệu, thông tin được thông báo và cung cấp kịp thời. Sự giúp đỡ đó được thông qua trao

* Học viện CTQG Hồ Chí Minh

đôi trực tiếp hoặc thông qua các ấn phẩm. Chúng ta đã nhận được hàng trăm cuốn sách, báo, tạp chí chuyên ngành của nhiều nước; nhiều tư liệu quý về QTCS; về hoạt động của Chủ tịch Hồ Chí Minh ở Pháp, Liên Xô, Trung Quốc và một số nước khác; về hoạt động của các đồng chí lãnh đạo Đảng ta ở nước ngoài: Trần Phú, Lê Hồng Phong, Hà Huy Tập, Nguyễn Thị Minh Khai...; về phương pháp luận mácxít nghiên cứu LSD...

Viện lịch sử Đảng đã cử cán bộ khoa học tham dự các hội thảo khoa học với những tham luận có chất lượng tốt; cung cấp nhiều tư liệu quý về lịch sử ĐCS Đông Dương, Đảng nhân dân cách mạng Lào và Đảng nhân dân cách mạng Campuchia, lịch sử quan hệ giữa 3 đảng ở Đông Dương cho các nước Lào, Campuchia. Nhiều sách, báo, tạp chí chuyên ngành đã gửi cho bạn; đồng thời ta cũng nhận được ở bạn những tư liệu có giá trị khoa học. Đối với những nước này, ngoài việc giúp đỡ chuyên môn, ta còn giúp bạn kinh nghiệm tổ chức và điều hành bộ máy nghiên cứu LSD. Sự giúp đỡ to lớn đó đã tạo điều kiện cho bạn xây dựng được bộ máy nghiên cứu LSD từ trung ương xuống các địa phương hoạt động ngày càng có hiệu quả.

2. Đào tạo cán bộ và trao đổi chuyên gia

Đây là hình thức hợp tác rất quan trọng. Viện lịch sử Đảng đã ký kết trực tiếp với các cơ quan nghiên cứu khoa học của các đảng anh em về đào tạo cán bộ. Bằng hình thức đào tạo ở bậc đại học, sau đại học, bổ túc và nâng cao trình độ, thực tập chuyên ngành, hội thảo khoa học..., các đảng anh em đã đào tạo và bồi dưỡng, nâng cao trình độ cho hơn 30 cán bộ nghiên cứu của Viện, trong đó có 4 phó tiến sĩ và nhiều cán bộ đại học về lịch sử, nghiệp vụ và kỹ thuật lưu trữ, biên dịch và xuất bản các tác phẩm kinh điển C.Mác - Ph.Ăngghen, V.I.Lênin, đặc biệt là các lớp bổ túc ngắn hạn 2 tháng và 4 tháng. Lực lượng cán bộ này đã phát

huy tốt năng lực chuyên môn, góp phần to lớn vào hoạt động nghiên cứu của Viện và trở thành những cán bộ khoa học và quản lý chủ chốt của một số đơn vị của Học viện CTQG Hồ Chí Minh¹.

Đối với Lào và Campuchia, Viện lịch sử Đảng đã giúp bạn đào tạo và bồi dưỡng nhiều cán bộ lãnh đạo và cán bộ khoa học về kiến thức lịch sử ĐCS Việt Nam và phương pháp nghiên cứu biên soạn LSD. Viện đã giúp bạn mở 2 lớp bồi dưỡng nâng cao trình độ ở Lào và Campuchia với hàng trăm cán bộ lãnh đạo và cán bộ làm công tác nghiên cứu LSD của bạn đã theo học. Viện đã cử cán bộ giảng bài, hướng dẫn luận văn tốt nghiệp cho hàng trăm học sinh Lào, Campuchia theo học ở các trường đại học và trường Đảng tại Việt Nam. Đặc biệt những năm gần đây, nhiều cán bộ cao cấp của Đảng và Nhà nước Lào, nhiều cán bộ khoa học về LSD của Lào đã được đào tạo tại Học viện CTQG Hồ Chí Minh, trong đó có phần đóng góp rất lớn của đội ngũ cán bộ khoa học của Viện lịch sử Đảng. Sự giúp đỡ đó đã góp một phần quan trọng vào việc hình thành và phát triển đội ngũ cán bộ quản lý, cán bộ nghiên cứu LSD của Lào và Campuchia.

Bên cạnh việc giúp đỡ lẫn nhau trong đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, Viện lịch sử Đảng đã tham gia chương trình trao đổi chuyên môn với cơ quan khoa học của nhiều đảng anh em. Thực hiện chương trình đó, chuyên gia về lý luận, quản lý và tổ chức nghiên cứu LSD, nghiệp vụ và kỹ thuật lưu trữ... của nhiều nước đã tới làm việc tại Viện. Thông qua các hội thảo khoa học, các bài giảng, chuyên gia một số nước đã cung cấp cho chúng ta những vấn đề về phương pháp luận LSD, những kinh nghiệm nghiên cứu của bạn; giới thiệu về lịch sử truyền thống đấu tranh kiên cường của đảng và nhân dân các nước; lấp đặt và hướng dẫn vận hành các máy móc, thiết bị hiện đại bạn đã giúp ta.

Viện lịch sử Đảng cũng đã cử chuyên gia tham

gia các hội thảo khoa học do bạn tổ chức, nhiều báo cáo tham luận có giá trị khoa học của cán bộ Viện đã được trình bày và được bạn đánh giá tốt. Ngoài việc tham gia các đề tài mà các đảng anh em yêu cầu, Viện cũng cử chuyên gia giới thiệu với bạn về lịch sử ĐCS Việt Nam, truyền thống cách mạng anh hùng của dân tộc Việt Nam.

Đặc biệt đối với Lào và Campuchia, Viện lịch sử Đảng đã cử cán bộ khoa học trực tiếp giúp bạn nghiên cứu và biên soạn LSD cho hai đảng bạn. Đối với Lào, Viện đã cung cấp tư liệu, cử cán bộ sang Lào giúp bạn biên soạn lịch sử Đảng nhân dân cách mạng Lào, hiện nay đã xuất bản bằng tiếng Lào và tiếng Việt. Đối với Campuchia, Viện thành lập Ban Campuchia (1984) làm nhiệm vụ giúp bạn viết lịch sử Đảng nhân dân cách mạng Campuchia, đến năm 1989 đã hoàn thành. Những công trình trên được Đảng bạn đánh giá cao.

3. Hợp tác nghiên cứu và xuất bản các công trình khoa học

Một trong những nội dung chủ yếu của sự hợp tác giữa các cơ quan nghiên cứu khoa học của các Đảng anh em là cùng nghiên cứu và xuất bản những công trình khoa học mà các bên cùng quan tâm. Những năm trước đây, chúng ta cũng đã mạnh dạn tham gia hợp tác nghiên cứu một số công trình chung như: *Sự hợp tác quốc tế giữa Đảng Cộng sản Liên xô và Đảng Cộng sản Việt Nam - lịch sử và hiện tại; Lịch sử truyền bá Chủ nghĩa Mác-Lênin ở các nước khác nhau; Ảnh hưởng của Cách mạng Tháng Mười đến phong trào cộng sản và công nhân quốc tế; Các vấn đề phương pháp luận LSD; Lịch sử phong trào cộng sản và công nhân quốc tế sau chiến tranh thế giới lần thứ 2 v.v.* Do lực lượng cán bộ có hạn và nhiều khó khăn khách quan hiệu quả của sự hợp tác này còn rất khiêm tốn. Tuy nhiên, một số công trình đã hoàn thành và được bạn đánh giá cao: *Sự hợp tác*

quốc tế giữa Đảng Cộng sản Liên xô và Đảng Cộng sản Việt Nam - lịch sử và hiện tại. Đây là kết quả của sự hợp tác giữa Viện lịch sử Đảng với Viện Mác-Lênin trực thuộc Ban chấp hành Trung ương ĐCS Liên Xô, do một tập thể tác giả Việt Nam và Liên Xô thực hiện. Công trình đã được in bằng tiếng Việt và tiếng Nga nhân dịp Kỷ niệm 70 năm Cách mạng Tháng Mười Nga (1987). Hoàn thành công trình này, chúng ta học tập được ở bạn nhiều kinh nghiệm tốt về chọn và tổ chức nghiên cứu một công trình khoa học.

Bằng nhiều hình thức và mức độ khác nhau, Viện đã phối hợp với các cơ quan nghiên cứu khoa học của Ba Lan, Bungari tổ chức hội thảo khoa học về LSD và lịch sử phong trào công nhân ở mỗi nước. Kết quả của các cuộc hội thảo đó đã được xuất bản thành sách². Ngoài ra, Viện cũng tham gia nhiều hội thảo khoa học lớn nhân kỷ niệm năm sinh của C.Mác; Ph.Ăngghen; V.I.Lênin, Kỷ niệm Cách mạng tháng Mười, Quốc tế cộng sản, chiến thắng chủ nghĩa phát xít v.v...

4. Cung cấp các phương tiện phục vụ công tác nghiên cứu

Để tạo điều kiện cho các cơ quan nghiên cứu khoa học của các đảng hoạt động tốt, tham gia có hiệu quả vào quá trình hợp tác chung, các cơ quan nghiên cứu khoa học của các đảng anh em đã giúp đỡ nhiều trang thiết bị phục vụ công tác nghiên cứu. Viện lịch sử Đảng là một trong những nơi được bạn dành cho sự giúp đỡ to lớn và có hiệu quả. Viện đã nhận được sự giúp đỡ của Cộng hòa dân chủ Đức, Bungari, Ba Lan, Hunggari, Liên Xô, Rumani. Bạn đã giúp ta toàn bộ trang thiết bị hiện đại của Phòng lưu trữ bao gồm: máy photocoppi, máy đọc micrôphim, máy ghi âm, máy ảnh, tủ và giá sắt đựng tài liệu, tủ lạnh bảo quản micrôphim, máy chụp, máy in, máy điều hoà nhiệt độ, máy phát điện...

TIẾN TỚI KỶ NIỆM 45 NĂM...

Ngoài những hình thức hợp tác trên, theo yêu cầu của Trung ương ĐCS Việt Nam, Viện lịch sử Đảng đã cử cán bộ giới thiệu về kinh nghiệm xây dựng Đảng, về xây dựng lực lượng chính trị, lực lượng vũ trang, mặt trận dân tộc thống nhất... với cán bộ lãnh đạo của nhiều ĐCS, Đảng lao động chưa nắm được chính quyền ở châu Á, Phi, Mỹ latin..., cung cấp cho bạn những bài học kinh nghiệm quý của Đảng ta trong cách mạng dân tộc dân chủ nhân dân.

Những năm gần đây, do sự tan rã của hệ thống các nước XHCN, chúng ta chưa làm được nhiều trong việc hợp tác với các nước trong nghiên cứu LSD. Tuy nhiên, những thành quả đã đạt được trong 45 năm qua trong lĩnh vực này có tác dụng rõ rệt trong việc ngày càng làm phong phú thêm những kinh nghiệm và phương pháp nghiên cứu LSD. Những tư liệu, phương tiện kỹ thuật hiện đại do kết quả của sự hợp tác quốc tế thực sự phát huy tác dụng trong việc phục vụ công tác nghiên cứu và một số hoạt động khác của Viện lịch sử Đảng. 45 năm hợp tác quốc tế đã để lại cho chúng ta những kinh nghiệm quý, đó là thành tựu lớn nhất. Tuy nhiên, trong điều kiện hiện nay, sự hợp tác quốc tế về nghiên cứu LSD đã có nhiều thay đổi, những kinh nghiệm quý báu đó cần được phát triển, bổ sung, với những phương thức hợp tác quốc tế mới có hiệu quả hơn.

1. Như GS, TS Mạch Quang Thắng, Vụ trưởng Vụ quản lý khoa học; cố PGS, TS Nguyễn Quý, nguyên Phó Viện trưởng Viện Lịch sử Đảng; PGS, TS Trình Muu, nguyên Viện trưởng Viện quan hệ quốc tế; TS Nguyễn Đức Thủy, Viện trưởng Viện nghiên cứu quyền con người

2. Cuốn *Những kinh nghiệm lịch sử của cách mạng Việt Nam*, hợp tác với Ba Lan; cuốn *Cách mạng tháng Tám 1945 ở Việt Nam và Cách mạng tháng Chín 1944 ở Bungari*, hợp tác với Bungari.

CÔNG TÁC LỊCH SỬ ĐẢNG BỘ ĐỊA PHƯƠNG...

(Tiếp theo trang 43)

Một số tỉnh, thành phố chưa xây dựng được chương trình, kế hoạch NCBS LSD thường xuyên và lâu dài. Do vậy, việc giải quyết các vấn đề biên chế cán bộ, kinh phí cho công tác LSD còn lúng túng.

So với yêu cầu của Chỉ thị 15-CT/TW, Viện Lịch sử Đảng cần khắc phục một số hạn chế trong việc chỉ đạo, phối hợp với địa phương, đó là: Việc công bố, xã hội hóa kết quả nghiên cứu các đề tài còn chưa nhiều. Công tác chỉ đạo chuyên môn và hướng dẫn nghiệp vụ NCBS LSD đối với các địa phương do nhiều lý do khác nhau nên chỉ mới đáp ứng được một phần nhu cầu của 64 tỉnh, thành trong cả nước. Việc thẩm định các công trình lịch sử trước khi xuất bản chưa được tiến hành thường xuyên, một mặt do địa phương chưa thực hiện đúng, đầy đủ những yêu cầu, quy định trong Chỉ thị 15 của Ban bí thư, mặt khác Viện Lịch sử Đảng chưa chủ động hướng dẫn, đôn đốc các địa phương thực hiện.

Để thực hiện tốt hơn Chỉ thị 15 của Ban bí thư, các cấp ủy cần tiếp tục quán triệt sâu rộng hơn nữa nội dung Chỉ thị, khắc phục những vấn đề còn hạn chế, thiếu sót; tiếp tục quan tâm, chỉ đạo cùng cố phòng lịch sử Đảng; tăng cường đầu tư cơ sở vật chất, đội ngũ cán bộ chuyên môn làm công tác NCBS LSD đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ đặt ra; xây dựng kế hoạch công tác NCBS LSDB, nhất là việc tổng kết sự lãnh đạo trong thời kỳ đổi mới, phù hợp với điều kiện thực tế của địa phương.

Viện Lịch sử Đảng cần tổ chức tốt các chương trình bồi dưỡng, nâng cao nghiệp vụ đội ngũ cán bộ làm công tác LSD ở các địa phương, xây dựng và ban hành kịp thời các văn bản hướng dẫn về công tác NCBS LSD. Xây dựng quy định thống nhất và duy trì tốt chế độ báo cáo nghiệp vụ công tác LSD và chế độ thẩm định các công trình LSD.